

quelles, e *garroteres* a les cames», BMetge (*Somni* IV), «un parell de *garroteres* o ligacames de dona de seda blanca e d'or», inv. de 1430 (*DAG.*), i en JnMartorell, en el passatge que en citen *DAG.* i *AlcM.*, i després se la posa Tirant com a emblema amorós «en la cama portava la *garrotera*» (*Ag.* I, 315). Amb el mateix sentit es forma, sobre la forma francesa corresponent *jarretièrre* 'lliga-cama de dona, d'home', en fonètica dialectal normanda *garrei(i)ere*, d'on manllevat l'angl. *garter* [S. XIV]: amb aquesta forma instituí el Rei d'Anglaterra l'orde de la *Garretièrre*, fr. *Jarretièrre*, que tenia com a insígnia una lligacama, posada a la manera com ho féu Tirant, obra en la qual es parla també, més enllà, d'aquesta orde (cap. 347). El francès *jarretièrre* s'aplicà després a insígnies militars de grau inferior, i amb aquest sentit va passar al cast. *charretera* (*DCEC* II, 1041b7), d'on el castellanisme *xarretera*, «los mi-quelets --- sí n'hi havia un comandant, - molta fatxenda 'n gastava, / duhía gec de vellut, - las xarreteras de plata», *MilàF (Romllo., 97.4, c. 1809, recollit a Palaldà)*.

Garranxa: de l'encreuament de *garra* 'cama' (aplicat als brancs d'un arbre, per comparació amb les gares d'un animal potes enlaire), cf. b-arag. *pernallo* «rama gruesa de un árbol» (Puy.-Valenzuela), amb el mossàrab *GANXO*, *GANXA*, resultà *garranxa* [-*ánxa*] 'perxa rústega feta d'una branca penjada al sostre', 'rama d'esbarzer' (tort., *BDC* III, 99): jo mateix 1935 vaig veure a l'IEC les cèdules dels corresponents d'aquella zona, que resumeix Griera, *Tres.* x; Moll, *AORBB* II, 51, n.º 3690, *Urg.*, *AlcM.*; ⁷ *garrancha*: garfio» benasq. (Ferraz, p. 65); i s'estén per l'Alt Aragó des de la Vall de Vio i Serra de Guara fins a la d'Ansó (*RLiR* XI, 237, 238; *VKR* x, 218, 227), veg. més en Krüger, *Hochpyr.* A, II, 196, 198, 205; el mot és tan poc manlleu del castellà (mal que ho cregui *AlcM.*) com *ganxo*, i si bé en castellà apareix *garrancho*, és en textos suspects de lleonesisme o andalusisme (*Canc.* de Baena, princ. S. xv; *Quixot*), car avui és localisme andalús *garranchera* (AlcVenceslada), i *garrancho* del Bierzo (GaRey); des d'on s'interna pel Nord de Portugal (Beira, Serra de Estrela) i, amb contaminació de *GARROTXA*, trasm. i minhoto *garrancho*, -*uncho*; en català *garranxo* és del Migjorn amb el valor d'*estaloc* del *DFA.* (EValor, c. 1950) i del Maestrat (CSalvador); més detalls port. i cast. en *DCEC*, 691a27-53.

De *garranxa* i *garranxo* deriva l'antiquat i dial. *esgarranxar* [1695, Lacav.], avui cat. central i general *esgarrinxar* [-*inxada*, 1867, 1.ª versió de l'*Atl.*; Lab. 1888], palatalitzat per la influència del grup següent *gř* (partint de les formes arritzotòniques): «*esgarranxar* a algú: summam alicujus cutem perstringere; no ha fet sinó *esgarranxarli la pell*», «*esgarranxada feta per la esquerda de una llansa*», Lacav.; «a cada pas ressona més prop llur roncadera, / llurs ungles ja *esgarranxen* de sos talons la pell / y, al crit y *esgarrifança* d'Hesperis encisera, / de por de que ja urpegen son voleyant cabell», Verd. (1877, *Atl.* VI, 74b); «de ser poc pacient em pots tatxar / y apretar massa la dent

al qui vull *esgarranxar*» en l'olotí Estorch (mj. S. XIX), *DAG.*, que el localitza a l'Alt Berguedà; i jo he sentit encara *əzɡəɾəŋʃáda* en el Maresme (Canyamars, 1931).

Però *esgarrinxar*, també usat per Verdaguer, es generalitza literàriament aviat: «estona ha que'ls cavalls *esgarrinxavan* las llosas de l'entrada quan varen pujar al cotxe», Genís Aguilar (*Julita*, p. 97); «y al dir això, ab l'agulla de cosir --- trassà nerviosament lo doblec d'una vora a dret fil, com si trobés complacència en fer una llarga *esguerrinxada* a l'alba tela», NOLLER (*La Papallona*, 64), i és també la forma usada a Eiv. («*esguerrinchà*: desgarrar», PzCabr.). Formes anàlogues, i no iguals, en les altres llengües hispàniques, degueren existir a Andalusia i dialectes portuguesos i bearnesos: *garranchada* en el llenguatge cinegètic del cordovès Barahona de Soto (c. 1590, cd. RdzMarín, 341, 394), d'on degué passar al dominicà Brito «*garranchar*: rasguñar», minhoto *sgarrinchar-se*, -*onchar-se* «ferir-se uma pessoa nos garrunchos espetados para o ar» (*RLus.* XXIX, 267), alt-arag. *garruncheras* 'certa mala herba' (Canfranc, 1966), *ezgarriháda* «rasguño en la carne, desgarró en la piel» (Ècho, *RLiR* XI, 162), bearnès *esgarrinchà*, *esgarrissà* (Palay, s. v. *esgarrissà*).

A les Balears, hi ha una variant *escarrinxar* [«fer tays o incisions en la carn; -*xar-se* escorxar-se sa carn»; *escarrinxada*: sajadura, *DFgra.*]: «Sant gloriós! Per vós guardades / sien les allotes joves / de mil ungles metzinades, / y de cent *escarrinxades* / d'aritges⁸ y de gatoves», PdAPenya (*Po. Pop.*, p. 103); «si les *carrinxades* i ferides del món clivellen la seva escorça ---», MSOliver (pròleg a les poesies d'Orlandis, *IdOr*, p. 18); «cabrioles i gambades / quan a ses llars tornaran, / noves senyals portaran / de pols i d'*escarrinxades*», Guasp (*IdOr* IX, 108); frase predilecta de la intolerància alcoveriana: «*escarrinxar* les orelles» 'ferir-les (figuradament)', «cansons --- en diuen qualcuna que *escarrinxa* les orelles, de pornogràfica que és», «castellanismes --- que *escarrinxen* les orelles» (*BDLC* VII, 310; XI, 189; XI, 34); i és també menorquí: «un dia vaig anà, un dia, / a cercar corgols bovès, / i 'm vaig *escarrinxà* 's trastos / no vui tornar-hi mai més», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 112. ⁺*Esgarrinxador* [*escarr-*]: «a pesar d'esser cristians, pareix que cantaven càntics gentilfics de lo més cruu y couent y *escarrinxador*» (*BDLC* I, 278). *Esgarrinxo* ribag. (Sopeira); mall., car en el terme de Pollença hi ha Ca N'asçorçigño; altres *esgarrinx*; *esgarrinxall*; *esgarrinxament* [-*rranxament*, Verd.]; *esgarrinxós*.

De *garra* 'cama' derivà el verb *esgarrar* [S. XIII], després *esguerrar*, forma anàloga, dels dialectes orientals, i que en formes del present no apareix fins c. a l'a. 1800. Ja el trobem en un doc. escrit a Lleida entre 1200 i 1210: «près de Petro d'Orsó -viii- morabatins, qui *esgarrà* -i- clericum» (segons CaCandi, *BABL* VII, 168); «mès-li maça o bordó entre la cuxa e els cuxès de la se<|>la e derrocà-lo en terra e caech de peus, e un tudesch brocà sobre él, e él lexà-l passar e, ab l'espaa de Vilardel, *esgerrà-li* lo caval, e tantost caech», doc. de 1324 (Finke,⁹ *Acta Arag.* III, 453); «e i giny tirà --- e *esguerrà*-los, e esglayà-ls tant que, vers lo ves-